

Pamät' národa

NACIZMUS A KOMUNIZMUS VO SVOJEJ EPOCHE

ročník XV 4 • 2019 cena 2,99 €

ISSN 1336-6297
04
9 771336 629708

ALEXANDER DUBČEK A TALIANSKI KOMUNISTI 1968 – 1989

SALEZIÁN IVAN GRÓF V STRETE SO ŠTÁTNOU BEZPEČNOSŤOU

KÁDÁROV REŽIM A MAĎARSKÁ REVOLÚCIA 1956

AMNESTOVANÝ „FANATIK“

SALEZIÁN IVAN GRÓF V STRETE SO ŠTÁTNOU BEZPEČNOSŤOU

PATRIK DUBOVSKÝ

Počas rokov 1968 – 1969 na Slovensku narástli aktivity cirkví. Medzi nimi i činnosť obnovujúcich sa reholí, laického apoštolátu a počet prijatých na štúdium bohoslovía. No zničením obrodného procesu utužujúci sa komunistický režim znova zameral svoje chápadlá na tieto javy a aktivity, rehole, odvážnych kňazov a laikov, medzi nimi i tajne pôsobiacich saleziánov. Štátna bezpečnosť znova začala sledovať tajných rehoľníkov a kňazov, s nimi spriaznených laikov, študentov, zakladateľov na nich zväzky „nepriateľských osôb“, vyhlasovať ich za „fanatikov“. Režim znova dostal pod svoju kontrolu počet prihlásených na štúdium teológie, obnovil prorežimné združenie kňazov v starej podobe pod novým názvom,¹ postupne zastavil tlač nezávislej náboženskej periodickej tlače. Rehole podľa režimu opäť nepatrili do „normalizovanej“ spoločnosti, počet detí na vyučovaní náboženstva sa strachom rodičov a tlakom režimu znižoval, jediná bohoslovecká fakulta sa dostala pod kontrolu Štátnej bezpečnosti a jej spolupracovníkov z radov kňazov. Rehole, ich výchova kňazov a ich apoštolát si znovu na dvadsať rokov museli nájsť spôsoby prežitia a pôsobenia. Medzi nimi vo vzťahu k mládeži jedna z najaktívnejších reholí – Saleziáni dona Bosca.

Pôsobeniu tajných saleziánov sa najintenzívnejšie venoval don Ernest Macák, SDB.² Vo svojej knihe *Prenasledovaní pre Krista* zachytil osudy sedemnástich spolubratov počas komunistického režimu, z toho jednu kapitolu venoval donovi Ivanovi Grófovi.³ Spoločnosť dona Bosca na Slovensku vydala v roku 2007 knihu *Vyznania a spomienky*. Tá sumarizuje viaceré osobné texty saleziánov i laikov, ktorí dona Grófa poznali, ako aj jeho vlastný stručný popis pôsobenia do roku 1957.⁴ Inšpiráciou mu bol podnet vtedajšieho provinciála saleziánov na Slovensku Ernesta Macáka

napísať do prelomu rokov 1993 – 1994 jeho osobnú históriu rehoľného a duchovného povolania počas komunistického režimu, čo Gróf splnil svojimi pamäťami. V predhovore týchto vyznaní a spomienok don Gróf píše: „*Nech táto moja práca prispeje k dobre a poučeniu mladších i starších bratov, aby sme aspoň na konci života robili úprimné pokánie.*“⁵ Tento motív, ako sa ukázalo, bol radosťou i bolesťou dramatického života dona Grófa. Don Ernest Macák týmto spôsobom získal približne sto autobiografií, ktoré tak doplnili historické zdroje o pôsobení a prenasledovaní rehole dona Bosca

na Slovensku v XX. storočí, ktoré komunistický režim formálno-právne zničil po „AKCII K“.⁶ Pôsobeniu Ivana Grófa v spomienkach niektorých jeho odchovancov a spolubratov sa na niekoľkých miestach venuje i kniha *Pod' a nasleduj ma.*⁷

INŠPIROVANÝ ROZOHNANÝMI SALEZIÁNMI

Ivan Gróf, narodený 11. marca 1935 v Senici vyrastal v rodine veriacich rodičov malého mesta na Záhorí. Ako trinásťročný mal na meštianskej škole dvoch spolužiakov, ktorí boli saleziánskymi chovancami. Spolu s ich

- 1 Potom, čo v roku 1968 zaniklo dovtedajšie prorežimné Mierové hnutie katolíckeho duchovenstva (MHKD) a v cirkvi sa vytvorilo obrodné Dielo koncilovej obnovy (DKO), v roku 1971 vzniklo ďalšie prorežimné kňazské Združenie katolíckeho duchovenstva „Pacem In Terris“ (ZKD PIT).
- 2 Saleziáni dona Bosca.
- 3 MACÁK, Ernest. *Prenasledovaní pre Krista. Skutočné príbehy*. Bratislava: VDB, 2008, s. 143.
- 4 GRÓF, Ivan. *Vyznania a spomienky. Don Ivan Gróf, SDB*. Trnava: Via, 2007, s. 147.
- 5 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 5.
- 6 MACÁK, E. *Prenasledovaní pre Krista*, s. 5. Pozri aj poznámku č. 9.
- 7 BAČIKOVÁ, Lucia. *Pod' a nasleduj ma. Zo spomienok tajne vysvätených kňazov 1950 – 1989*. Prešov: VMV, 2005, s. 335.

Salezián Ivan Gróf (po roku 1989)

(Zdroj: Via Trnava)

rozprávaním ho pri úvahách študovať u saleziánov ovplyvnil životopis zakladateľa saleziánskej rehole don Bosca od Jura Kozu-Matejova. V tomže zlomovom roku 1948 sa Ivan Gróf zúčastnil kurzu miništrantov, ktorý organizovali saleziáni, čo ho ešte viac priťahlo k ich štýlu práce s mládežou. Od jesene roku 1950, po zrušení saleziánskeho gymnázia v Šaštíne komunistami v „AKCII K“, prešli odtiaľ študovať viacerí študenti do novo otvoreného gymnázia v Senici, medzi nimi aj šiesti saleziánski chovanci.⁸ Ich príklad taktiež priťahoval mladého Ivana k saleziánskej duchovnosti. Ďalšou inšpiráciou bola návšteva týchto mladých, vtedy už bývalých saleziánskych adeptov saleziánom Ernestom Macákom v Senici, ktorý po svojom úteku zo

sústredovacieho kláštora v Podolínci taktito navštevoval a povzbudzoval saleziánsky dorast. Onedlho počas Vianoc 1950 sa Ivan Gróf pripojil k duchovným cvičeniam týchto mladíkov a i tieto duchovné aktivity ho ako pätnásťročného presvedčili rozhodnúť sa pre saleziánsku reholu.⁹

Počas posledných dvoch rokov štúdia na senickom gymnáziu sa tak Ivan Gróf stretal s týmito bývalými študentmi saleziánskeho gymnázia v Šaštíne. Jedným z nich bol o dva roky starší Ján Dubovský¹⁰ z Dechtíc, ktorý si taktiež dokončoval posledné dva roky štúdia na senickom gymnáziu. Do roku 1953 sa vtedy dvadsaťročný Ján Dubovský najviac venoval Ivanovi, dal mu prečítať spomenutý životopis dona Bosca a utvrdzoval ho v nádeji, že po maturite sa „s tým“, teda jeho túžbou nasledovať donboskovskú charizmu, niečo bude dať v Bratislave urobiť. Počas tohto obdobia hovorili o saleziánskom ideáli a Ján upevňoval Ivana v jeho vzrastajúcom rozhodnutí stať sa saleziánom. Podobne senický farár Alojz Danišovič požičieval mladému Grófovi literatúru.¹¹

Mladý Ivan svoje prvé malé výchovné skúsenosti získaval tým, že sa do leta 1953 ľudsky a slovom venoval približne dvadsiatim senickým miništrantom.¹² Po prijatí na Vysočú školu pedagogickú (VŠP) na odbor matematika – fyzika sa Ivan Gróf s pomocou Jána Dubovského stretol s tajným saleziánom donom Jozefom Kubičkom, ktorý sa na radu spomenu-

tého dona Ernesta Macáka ujal mladého Grófa. V septembri 1953 si u neho urobil duchovné cvičenia a on sa mu ako novicovi stal na prvé tri mesiace magistrom.¹³ V decembri 1953 túto úlohu „tajného magistra“ prevzal don Jozef Izakovič, s ktorým sa na nasledujúcich tri a pol roka stretával v Bratislave i na iných miestach v rozhovoroch, duchovnom vedení, spovediach.

TAJNÝ NOVICIÁT, TAJNÝ VSTUP DO REHOLE, TAJNÉ KŇAZSKÉ VYSVÄTENIE

V Bratislave, najmä na Trnávke a v Prievoze v tom čase žilo a duchovne sa vzdelávalo niekoľko ďalších mladých adeptov saleziánskej rehole. Noviciát Ivana Grófa trval do 12. decembra 1954, keď sluby na tri roky skladal vo svojom byte v Bratislave-Trnávke do rúk Jána Beňa, SDB.¹⁴ Ten mu okrem iného povedal: „*Ivan, toto je začiatok rastu našej kongregácie [...] si prvý, ktorý nebol v ústave ani v oratóriu.*“¹⁵ Znamenalo to, že Ivan Gróf bol prvým saleziánom z laického prostredia po násilnom zrušení reholí komunistami na Slovensku v roku 1950. Bol takýmto spôsobom prvým „tajným saleziánom“,¹⁶ ktorého v tajnom vstupe do rehole do roku 1989 nasledovalo ďalších sto bratov. Ivan Gróf si o tom zapísal: „*Bolo to jednoduché a krásne prijatie medzi saleziánov, bez parády a bez svedkov. Bol som šťastný.*“¹⁷

Na prelome rokov 1954 – 1955 cestoval Ivan Gróf s donom Izakovičom

8 Boli to František Lukeš, Henrich Pifko, Stanislav Kyje, Jozef Fajnor, Anton Mikula a Ján Milan Dubovský.

9 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 8.

10 Ján Milan Dubovský sa neskôr stal autorom odborných publikácií o likvidácii mužských a ženských reholí na Slovensku v 50. rokoch minulého storočia ako *Akcia kláštory* (1998) a *Akcia rehoľnícky* (2001). Obe publikácie vydalo Vydavateľstvo Matice slovenskej v Martine. Čerpal i z vlastných skúseností študenta saleziánskeho gymnázia v Šaštíne ako aj internácie vo Sv. Beňadiku, Kostolnej pri Trenčíne a stavby Priehrady mládeže v roku 1950.

11 MACÁK, E. *Prenasledovaní pre Krista*, s. 101.

12 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 24.

13 Don Jozef Kubička mal spočiatku na starosti týchto adeptov. Ivan Gróf, Bohuš Mošať, Leo Dubovský, Ladislav Dúbrava, Ľudovít Šrámka a Ľudovít Daňo. Pozri BAČÍKOVÁ, L. *Pod' a nasleduj ma*, s. 73.

14 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 9.

15 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 10.

16 MACÁK, E. *Prenasledovaní pre Krista*, s. 101. Don Ernest Macák nazval dona Ivana Grófa i saleziánskou osobnosťou.

17 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 102.

do Moravca, kde boli násilne sústredení rehoľní predstavení, a teda i saleziáni, aby ho predstavil donovi Valábkovi, Hlúbikovi a Sersenovi. Po návrate do Bratislavy nastal pre Ivana Grófa intenzívny život vysokoškolského študenta a paralelne i tajného saleziánskeho novica. Nasledujúcich päť rokov bol Grófovým magistrom naďalej don Izakovič, stretávali sa tajne na rôznych miestach. V roku 1955 začal Gróf s tajným štúdiom s cieľom stať sa kňazom. Už v tomto roku zvládal filozofiu u dona Izakoviča, filozofickú propedeutiku dona Jána Beňa, filozofické skriptá prof. Šoku, v latinčine preštudoval Speszovu filozofiu, v češtine Skácelovu a Kadeřávkovu filozofiu, dejiny filozofie od Šanca, zaoberal sa i teodiceou, kozmológiou, dogmatikou a morálkou.¹⁸ Skúšky z teológie a ostatných predmetov kvôli utajeniu skladal napr. počas prechádzok po Bratislave.¹⁹

Celá činnosť rehole bola utajovaná. S donom Beňom sa Ivan Gróf stretal raz, dvakrát do roka. Mladý Gróf s nadšením prijímal myšlienky a spôsoby dona Beňa, ktorý v tom čase zastupoval internovaného hlavného inšpektora dona Jozefa Bokoru. Tie Beňove však úplne neladili so spôsobmi Grófovho magistra dona Izakoviča.²⁰ V polovici 50. rokov totiž vo vnútri saleziánskej rehole prebiehali diskusie, či v duchovnej práci postupovať opatrne, čoho reprezentantom bol internovaný Jozef Bokor, don Andrej Dermek, ale

aj Grófov magister don Jozef Izakovič alebo radikálnejšie, čo vyplývalo z toho, že viacerí „predfebruárovi“ saleziáni prešli, či ešte len mali prejsť armádnym výcvikom v Pomocných technických práporoch (PTP) alebo väzením.

Činnosť rehole sa i preto nedala udržať úplne v tajnosti, pretože Štátna bezpečnosť (ŠtB) sčasti odhalila ich činnosť a niektorých zaistila a vypočúvala. V roku 1956 zažili mladí saleziáni prvé konfrontácie s ŠtB a v júni a júli prebehli procesy so saleziánmi.²¹ Mladý Ivan Gróf bol takto svedkom toho, ako ŠtB odviezla na celodenný výsluch jeho spolubývajúceho Jozefa Sobotu. Od tohto obdobia si tajní saleziáni sprísnilo spôsoby stretania sa, štúdií a komunikácie.

Gróf pokračoval v štúdiu na Vysokej škole pedagogickej v Bratislave odbor matematika – fyzika. Paralelne s tým študoval predmety k završeniu kňazstva. Štvorročné štúdium pedagogiky zakončil v lete 1957. Premýšľal zostať v Bratislave na svojej *alma mater*, aby sa mohol i ako salezián venovať mládeži. No kvôli svojej neskrývanej viere a účasti na študentských protestoch v roku 1956 nemohol zostať pracovať v Bratislave, o čo sa „postaral“ odborný asistent marxizmu-leninizmu Fakulty prírodných vied VŠP Ján Kvasnička. Ako novopečený učiteľ dostal umiestnenku na všeobecno-vzdelávaciu školu do Senca, kde od 25. augusta 1957 nastúpil učiť matematiku

Priateľ I. Grófa Ján Dubovský (1961)
(Zdroj: ŠA Bratislava, p. Archív Modra)

a fyziku.²² Býval v Senci na podnájme v rodine Viliama Knappa.

Popri tom pokračovalo jeho tajné štúdium teológie a rehoľná formácia. 8. decembra 1957 na sviatok Panny Márie si Ivan Gróf v Šaštíne obnovil svoje tajné rehoľné sľuby na ďalšie tri roky a popritom sa chystal na kňazstvo. Doživotné rehoľné sľuby zložil 31. mája 1959 vo františkánskom kostole v Trnave do rúk svojho magistra dona Jozefa Izakoviča. Kňazské svätenie prijal tajne 5. októbra 1959 v Bratislave od biskupa Jána Chryzostoma Korca²³ spolu s novokňazom Jozefom Kosmálom, o čom bol predstavenými zaviazaný mlčať.²⁴

18 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 12.

19 MACÁK, E. *Prenasledovaní pre Krista*, s. 103.

20 V laickom apoštoláte i v samotnej SDB na Slovensku postupne od 60. rokov minulého storočia pretrvávalo napätie ohľadne metód Jána Beňa a jeho spolupútnikov. On i niektorí jeho nasledovníci, v dobrom úmysle opatrnosti pred tlakom režimu a „úchyliem“ zaviedli systém duchovného vedenia laikov ako tzv. „radikálnu prevenciu“, ktorá mala viesť napr. manželov a rodičov k absolútnemu prieniku evanjelia s praktickým životom ako cestou k spásu. Avšak v skutočnosti mnohokrát prehánali svoje duchovné vedenie laikov až do direktívnej formy, takže mnohí laici sa vyjadrovali až o sektárskom charaktere takéhoto vedenia, ktoré mnohokrát manipulatívne a psychickým nátlakom zasahovalo do ich súkromia, intímneho a rodinného života, prežívania viery. Problém Beňovcov v slovenskej SDB a ich nepriaznivé pôsobenie na laikov sa vliekol ešte i po novembri 1989. Don Ján Beňo pre svoj okruh kňazov svojvoľne založil hnutia Nazaret. Toto, podobne ako identické hnutie pre zasvätené ženy Betánia a ďalšie pre laikov, svojím rozhodnutím a dekrétmi predsedu Konferencie biskupov Slovenska biskupa Rudolfa Baláza musela zrušiť v januári 2005 samotná KBS. Vatikán síce vyjadroval istú podporu neúnavnej práci ľudí z okruhu dona Jána Beňa, ale prirodzene nemohol preniknúť do vnútorných vzťahov hierarchického usporiadania saleziánskej rehole na Slovensku.

21 Pozri KOVÁČ, Juraj. Procesy so slovenskými saleziánmi. *Pamäť národa*, roč. 8, 2012, č. 1, s. 33 – 57.

22 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 14.

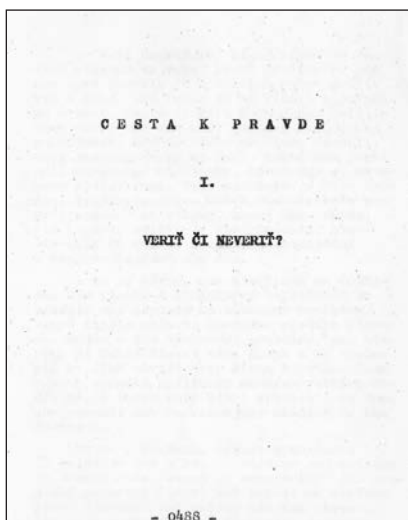
23 PAŠTEKA, Július a kol. *Lexikón kňazských katolíckych osobností Slovenska*. Bratislava: Lúč, 2000, s. 422.

24 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 25 – 26.

LAICKÝ INDIVIDUÁLNY APOŠTOLÁT

Od roku 1961 začal mať Gróf u vedenia školy nepríjemnosti, lebo chodieval do kostola. Od roku 1962 ho so súhlasom rodičov začali navštevovať študenti v jeho podnájme, kde ich doučoval svoje predmety, ako aj im požičiaval knihy s duchovnou tematikou a viedol rozhovory. Gróf sa nechcel prezradiť ako kňaz, a preto posielal mladých veriach na spovede k iným kňazom. V tom čase sa mu saleziánskym direktorom stal Jozef Tóth, ktorý pracoval v Senci ako sklenár a ktorý ho v tejto činnosti podporoval.

Popri práci sa venoval veriacej mládeži, najmä zo spomenutej školy, a rozvíjal takpovediac individuálny laický apoštolát rozhovormi u seba doma, počas výletov alebo stretnutí na chatách, ako aj na bohoslužbách konaných počas týchto stretnutí. Ivan Gróf skrýval, že je tajne vysvätený kňaz, salezián, a preto ho na slúženie omší a vysluhovanie sviatostí sprevádzal najmä iný tajný saleziánsky kňaz don Štefan Sandtner z Pezinka.²⁵ Oba ja ako kňazi bez tzv. štátneho súhlasu tak riskovali prezradenie a potenciálne perzekúcie zo strany režimu.²⁶ Jedným z Grófových študentov bol budúci medik Marian Príbelský, ktorý ho charakterizoval ako vynikajúceho pedagóga. Jednou z Grófových zásad podľa Príbelského bolo odporúčenie, že „kto chce byť dobrý kresťan musí, byť v prvom rade dobrý človek a dobrý človek si musí dobre plniť svoje pracovné povinnosti“.²⁷ Profesor Gróf sa snažil počas vyučovania prostredníctvom prírodných vied alebo rozhovorov o filozofii metaforicky hovoriť študentom

Titulná strana strojopísnej verzie *Veriť či neveriť?* (Zdroj: Zbierka Márie Mlýnkovej)

i o Bohu, ktorý nabáda pátrať po pravde, „obraz, iný ako ho podávala tradícia ich rodičov“ spomína Príbelský. Väčšina študentov podľa neho vedela, že profesor Gróf je veriaci, katolík, ale nik nevedel, že je tajne vysvätený kňaz. M. Príbelský dodáva: „V tej dobe nikto z nás nevedel, že je rehoľník. On to aj tým zahmlieval pred ŠtB alebo pred verejnosťou, že keďže bol kňaz, slúžil si svätú omšu doma sám a chodil normálne oficiálne na sv. omšu v Senci do kostola.“

Ivana Gróf sa zaujímal aj o ľudskú stránku, ako sa študentom darí v škole a doma. Požičiaval im literatúru, po čase aj náboženskú. Boli to priateľské stretnutia, akési neformálne „lekcie z náboženstva“²⁸ o filozofických a o duchovných témach, ako aj rozhovory s adeptmi na sviatosti. Jeho neverejné pôsobenie spočívalo aj v príprave detí a mládeže na prijatie sviatostí, ako

napríklad spomenutého Mariana Príbelského na birmovku v roku 1963. Po rokoch tento jeho odchovanec spomína: „Don Gróf bol vyvážený a ľudský. Keď už nestíhal ciele, ktoré si dal ako povinnosť, potom bol viac direktívny a hovoril iba to, čo je učenie cirkvi. To mu vyčítajú aj dnešní saleziáni, že bol direktívny v tom zmysle, že aj keď pripustil názor študenta, tak trval na tom, či – chcete, aby som vám poradil, alebo nechcete. Bol tvrdý prístupom, niektorí saleziáni hovoria, že ako buldozér. Išiel za svojím cieľom aj napriek únave, bola to jeho povaha a v danom okamihu to bolo asi aj potrebné. Voči tým, ktorí za ním chodili, bol veľmi prísny a nerobil žiadne výnimky, čo sa týka nejakej protekcie, ale bol spravodlivý a objektívny.“

Ivan Gróf si postupne uvedomil, že svoj individuálny apoštolát musí oprieť o hmatateľné zdroje informácií a duchovného vedenia, preto od roku 1966 začal písať na písacom stroji vieroučné príručky o hlavných témach kresťanskej viery a života, ktoré boli adresované mládeži i dospelým a mali sa katecheticky využívať aj v individuálnom štúdiu. Gróf ich písal v zrozumiteľnom a prítlačivom štýle ako by osobných príhovorov a postupne vytvoril z nich dielo s názvom *Cesta k pravde*. V prvej brožúrke s názvom *Veriť či neveriť?* píše na inšpiráciu mládeže, žijúcej v ateistickej spoločnosti: „prežívate dobu, ktorá vám nielenže nedáva odpoveď na otázky, ktoré vás trápia, ale naopak, poskytuje riešenie, ktoré vás skôr či neskôr urobí nešťastnejšími a nespokojnejšími, ako ste“.²⁹ V krátkom čase v rokoch 1967 – 1968 vyšli v Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda v Ríme (SÚSCM) prvé tri

25 Salezián Štefan Sandtner (nar. 1916) bol v roku 1952 odsúdený na 15 rokov väzenia za údajnú pomoc mladým saleziánom, ktorí utekali za hranice, odsedel si desať.

26 SANDTNER, Peter, SANDTNER Štefan, SDB. Povešť o Zvonárikovi. In: DOBIÁŠ, Rudolf, ed. *Triedni nepriatelia II*. Prešov: VMV, 2007, s. 93.

27 Rozhovor autora s Marianom Príbelským z 12. 4. 2018, nahrávka je vo vlastníctve autora. Citácie, ktoré nie sú uvedené v poznámke pod čiarou, sú z prepisu nahrávky.

28 LESŇÁK, Rudolf. *Listy z podzemia. Súborná dokumentácia kresťanskej samizdatovej publicistiky na Slovensku v rokoch 1945 – 1989*. Bratislava: USPO Peter Smolík, 1998, s. 413.

29 LESŇÁK, R. *Listy z podzemia*, s. 288.

časti *Veriť či neveriť?, Kto je Kristus a Je Boh stvoriteľ?*³⁰

Práca dona Grófa s mládežou sa postupne prejavovala vo viacerých oblastiach. Pomohol tomu aj obrodný proces v roku 1968, kedy napríklad na základe inšpirácie a podstatnej pomoci dona Grófa niektorí jeho študenti spolu s ďalšími veriacimi mladými ľuďmi založili v Ivánke pri Dunaji amatérsky spevácko-hudobný zbor Credo. Na jeho čele bol vtedy devätnásťročný gitarista a hudobník Stanislav Zibala. Pomáhal mu jeho brat František, vtedy študent Ivana Grófa, u ktorého začínali s prvými bigbítovými duchovnými piesňami. Zo seneckej SVŠ³¹ – „gymnázia“, do obvodu ktorého patrila aj Ivánka pri Dunaji od Ivana Grófa prišlo do Creda okolo 20 študentov. Credo ako jedna z prvých takýchto skupín začala hrať a spievať bigbít na omšiach v kostoloch. Išlo zväčša o piesne s liturgickým obsahom, ale po čase aj o vlastnú tvorbu a niekoľko protestsongov. V priebehu niekoľkých dní a týždňov získali tieto bigbítové omše nevídaný úspech a vplyv. Kostoly, v ktorých hralo Credo, praskali vo švíkoch.

Žiadali si ich farníci prakticky z celého Slovenska, takže mnohokrát hrali aj na dvoch omšiach denne na rôznych miestach, a to aj cez týždeň. Návštevnosť na takýchto omšiach, aká dosiaľ v mnohých kostoloch nebola, stúpala súčtom na tisíce, takže ich oceňovali aj kňazi z PIT. Speváčka časť zboru sa aj pod vplyvom Grófa rozrástla, takže Credo chodilo autobusom, do ktorého sa ich vošlo okolo 50, a preto ďalších záujemcov už museli odmietiť. V roku 1969 dokonca československé hudobné vydavateľstvo Supraphon chcelo vydať Credo hudobnú platňu, no pod tlakom cenzorov od toho ustúpilo, ale piesne nahráli iným odborným spôso-

Ivan Gróf a don Štefan Sandtner vo Vlkolínci (1973) (Zdroj: Vía Trnava)

bom v kostole sv. Trojice v Bratislave. Postupne sa však Credo dostalo pod tlak ŠtB, ktorá vypočúvala jeho členov a ivánskeho farára Tamaškoviča navštevovali príslušníci Správy ŠtB Bratislava (S-ŠtB) a tlačili naň, aby Credo neúčinkovalo v kostole. Študentom Ivana Grófa, účinkujúcim v Credo, sa vyhrážali vyhodnotením zo školy. Verejné vystúpenia Creda nakoniec

režim na prelome rokov 1971 – 1972 zakázal. No ich piesne naďalej hrali zahraničné stanice, ako napríklad Vatikánsky rozhlas a Slobodná Európa. Po rokoch sa Stanislav Zibala o činnosti Creda vyjadril: „vďaka Ivanovi Grófovi sa strhla lavína...“ a dodal: „Dokázali sme to všetko zvládnuť, lebo sme mali duchovnú výbavu od Ivana Grófa“.³²

30 LESŇÁK, R. *Listy z podzemia*, s. 225.

31 Stredná všeobecnovzdelávacia škola.

32 SUDOR, Karol. *Bigbiták v kostole. Ľudia odpadávali ako na rockovom koncerte* [online]. [cit. 2014-04-16]. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/7171565/bigbitak-v-kostole-ludia-odpadavali-ako-na-rockovom-koncerte.html>. Credo po novembri 1989 napríklad verejne vystúpilo na tribúne bývalých mítingov Verejnosti proti násiliu na Námestí SNP v Bratislave, kedy toto vystúpenie krátko odvysielal čs. televízny kanál F1.

V roku 1969 vycestoval Gróf do Talianska, kde sa v Ríme stretol s biskupom Korcom i pápežom Pavlom VI., od ktorého dostal požehnanie.³³ Duchovným vodcom Grófa sa stal don František Valábek, ktorý na začiatku obnoveného útlaku cirkvi za normalizácie Ivanovi Grófovi umožňoval naplno sa venovať mládeži. V roku 1970 viedol Gróf napríklad duchovné cvičenia na Morave, kde účastníkov spovedal don Štefan Sandtner.

V roku 1971 na jeho duchovnej obnove sa zúčastnilo 180 účastníkov. Ivan Gróf v rokoch 1970 – 1974 pôsobil i ako direktor tajnej skupiny saleziánskych spolupratov.³⁴

„Na chatách prebiehali stretnutia a duchovné cvičenia a obnovy. Pred rokom 1989 vzniklo Spoločenstvo saleziánskych spolupracovníkov a v tom don Ivan Gróf na západnom Slovensku hral hlavnú úlohu. Diali sa mesačné duchovné cvičenia, 2-3-dňové obnovy na bytoch. Spolupracoval so Silvestrom Krčmérym a Vladimírom Juklom. Zo začiatku si rozumel aj s donom Jánom Beňom a mal ho rád, ale nesúhlasil s niektorými jeho krokmi a v niečom sa rozišli. Mne vyhovoval individuálny „apostolátny“ systém Ivana Grófa viac ako sa stretnúť tam, kde sa stretávalo viac ľudí. Gróf robil stretnutia po jednom. Na mňa viac pôsobilo, že som mohol klásť otázky ako nejaká debata. Eštebáci videli, že on nekoná zlo a ani nepracoval politicky, lebo nik z nás nerozmýšľal, že sa politický systém zmení, čiže politicky Ivan Gróf nebol pre štát nebezpečný, iba ideologicky,“ zamýšľal sa jeho odchovanec.

V HEADÁČIKU ŠTÁTNEJ BEZPEČNOSTI

No v čase narastajúcej normalizácie a zvýšenej činnosti ŠtB voči laickému apoštolátu v máji 1971 sa ŠtB začala viac zaujímať o Ivana Grófa na základe udaní, že požičiava náboženskú literatúru a spolupracuje so seneckým kaplánom. Vyšetrovali aj jeho študentov. Grófovi sa za jeho činnosť vyhrážal aj vtedajší kanonik, činovník Združenia katolíckeho duchovenstva (ZKD PIT) Štefan Záreczký.³⁵ V júli 1971 zaevidovala S-ŠtB Bratislava, konkrétne jej II. odbor ŠtB Bratislava-vidiek, zameraný na „boj s vnútorným nepriateľom“, a teda i cirkvami a laickým apoštolátom, stredoškolského profesora matematiky a fyziky na SVŠ v Senci vtedy tridsaťšesťročného Ivana Grófa a zaviedla na neho signálny zväzok (S) v oblasti Rímsko-katolícka cirkev.³⁶ Začiatkom októbra 1971 následne S-ŠtB Bratislava vypracovala Plán agentúrno-operatívneho ukončenia prípadu „FANATIK“ a vytýčila „realizáciou prípadu“.

V januári 1972 po návšteve príslušníka S-ŠtB Bratislava u riaditeľa seneckého gymnázia odvieďli Grófa na vypočúvanie, ktoré trvalo päť hodín. Išlo o tzv. preventívno-rozkladné opatrenie, teda vynútené stretnutie s Grófom a jeho vypočutie, kde však on všetku ilegálnu činnosť poprel.³⁷ Základom bolo podozrenie zo strany ŠtB, že Gróf je tajný kňaz.³⁸ Po tlaku a následnej dohode s riaditeľom seneckého gymnázia Ivan Gróf požiadal o preloženie na gymnázium v Šamoríne a od 1. februára 1972 tam začal učiť. Ostal však

bývať v Senci a pokračoval v duchovnom vedení žiakov. Jedným z takých bol napríklad Vladimír Fekete, ktorého Ivan Gróf inšpiroval ísť študovať na Prírodovedeckú fakultu Univerzity Komenského (UK) v Bratislave a zároveň k možnému kňazstvu a nasmeroval ho cez dona Sandtnera na vedenie tajnej saleziánskej rehole.³⁹ Grófovi sa aktivity s mládežou darilo dostatočne skrývať. Spomenutý signálny zväzok na Grófa bol začiatkom februára 1972 uložený do archívu, keďže v Šamoríne ho malo prevziať Okresné oddelenie (OO) ŠtB Dunajská Streda. Prechodom na šamorínske gymnázium, no prácou s mládežou v Senci sa Grófovi darilo unikať načas pozornosti ŠtB. Tá však úplne na aktívneho Grófa „nezabudla“, sledila po jeho činnosti a o dva roky 13. mája 1974 oddelenie ŠtB Bratislava-vidiek S-ŠtB Bratislava rukou kpt. Alexandra Pechu zaevidovalo Grófa ako Preverovanú osobu (PO) znova pod krycím menom „FANATIK“. V tomto čase sa Ivan Gróf intenzívne venoval seneckým stredoškolským i mnohým z okolitých obcí a v tomto spolupracoval okrem so saleziánom kňazom Štefanom Sandtnerom z Pezinka aj s bývalým bohoslovcom Augustínom Štohlom,⁴⁰ rodákom zo Šenkvic. Venoval sa aj adeptom iných reholí a zároveň študentom teológie, ktorých navštevoval aj mimo Senca. No mal aj konflikty s niektorými rodičmi, ktorí ho obviňovali, že „kradne“ synov rodičom. Príslušníci oddelenia ŠtB Bratislava-vidiek si v tom čase stotožňovali mená týchto mladíkov.⁴¹

33 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 26.

34 MACÁK, E. *Prenasledovaní pre Krista*, s. 106.

35 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 27.

36 Archív Ústavu pamäti národa (ďalej A ÚPN) Bratislava, fond (ďalej f.) Registračné protokoly zväzkov KS ZNB S ŠtB Bratislava.

37 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa Zboru národnej bezpečnosti Správa Štátnej bezpečnosti Bratislava, Agentúrne zväzky (ďalej KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-A), archívne číslo (ďalej a. č.) 26 046.

38 MACÁK, E. *Prenasledovaní pre Krista*, s. 107.

39 BAČÍKOVÁ, L. *Pod' a nasleduj ma*, s. 87.

40 Augustín Štohl (nar. 1922) bol v roku 1953 po zásahu ŠtB vylúčený z Cyrilometodskej bohosloveckej fakulty (CMBF) v Bratislave. V roku 1959 bol odsúdený na 6 rokov väzenia za tajné štúdium teológie, prepustili ho na amnestiu v roku 1960. Za kňaza bol tajne vysvätený v roku 1968.

41 Jedným z takýchto bol lazarista Rudolf Priedhorský. Pozri BAČÍKOVÁ, L. *Pod' a nasleduj ma*, s. 184 – 185.

Dňa 12. septembra 1975 vydalo oddelenie ŠtB Bratislava-vidiek príkaz na vykonanie domovej prehliadky u Ivana Grófa na jeho podnájme v Senci pre podozrenie z prechovávaní závadných materiálov s náboženskou ideológiou, ktorým príslušníci ŠtB sledovali naplnenie paragrafu 100 Trestného zákona (TZ) – poburovanie. Tento zámer sa v priebehu nasledujúcich dní zmenil na inú právnu kvalifikáciu.⁴²

V októbri 1975 roku oddelenie ŠtB zmenila Grófovú registráciu na „nepriateľskú osobu“ (NO). Začiatkom októbra 1975 „riadiaci orgán“ kpt. Pecha pristúpil k registrácii Ivana Grófa v evidencii ŠtB a podáva návrh na zavedenie osobného operatívneho zväzku s krycím menom „FANATIK“, v ktorom mal byť Gróf rozpracovaný pre podozrenie z trestného činu podvracania republiky podľa paragrafu 98 trestného zákona, neskôr preklasifikovaného na paragraf 178 trestného zákona – marenia dozoru nad cirkvami a náboženskými spoločnosťami.⁴³

V RUKÁCH ŠTÁTNEJ BEZPEČNOSTI

Ivana Grófa na SVŠ v Senci so súhlasom prokurátora Pavla Jamrišku zadržali príslušníci Oddelenia vyšetrovania VB Bratislava-vidiek. Ako dôvod uviedli „rozmnožovanie a rozširovanie závadnej náboženskej literatúry, ktorú požičiava študentom ako aj používanie magnetofónu a pásovk na vyučovanie náboženstva“.⁴⁴ Neskôr prípad prevzala krajská prokuratúra a odbor vyšetrovania ŠtB pre trestný čin podľa § 178 TZ – marenie dozoru nad cirkvami a náboženskými spoločnosťami. V prípade sa v neprospech Ivana Grófa a jeho spolupracovníkov angažovali najmenej traja tajní spolupracovníci ŠtB s krycimi menami

Zabavené knihy a ďalšie veci počas domovej prehliadky u I. Grófa v Senci (1975) (Zdroj: A ÚPN)

„KAPLAN“ a „VLADO“ a traja dôverníci ŠtB s krycimi menami „ONDREJ“, „EMIL“ a „VODA“.⁴⁵

Dňa 8. októbra 1975 so súhlasom Okresného prokurátora nasledovala

päťhodinová domová prehliadka, vykonaná štyrmi príslušníkmi ŠtB a zamestnankyňou MNV, pri ktorej Grófovi zabavili magnetofón Panasonic, 58 magnetofónových pásovk s hovoreným

42 A ÚPN Bratislava, f. Krajská správa Zboru národnej bezpečnosti Správa Štátnej bezpečnosti Bratislava, Vyšetrovacie spisy (ďalej KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V), a. č. 11 852. Príkaz na vykonanie domovej prehliadky u Ivana Grófa z 12. 9. 1975.

43 A ÚPN Bratislava, f. KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-A, a. č. 26 046. Návrh na zavedenie osobného zväzku „FANATIK“ z 8. 10. 1975.

44 A ÚPN Bratislava, f. KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, a. č. 11 852. Protokol o zadržaní Ivana Grófa z 8. 10. 1975.

45 A ÚPN Bratislava, f. KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-A, a. č. 26 046. Dôvodová správa o uložení Ooz „FANATIK“ do archívu z 12. 4. 1976. Ich mená sa nám pri absencii príbuzných a stotožniteľných osôb vo zväzkoch ŠtB nepodarilo zistiť.

náboženským slovom, 181 diapozitívov s náboženskou tematikou, korešpondenciu s ľuďmi, ktorých mal Gróf získať pre „nelegálnu náboženskú činnosť“, v zahraničí vydané knihy a strojopisné vieroučné brožúry. Túto časť tvorili najmä knihy ako Dokumenty II. vatikánskeho koncilu (23 kusov), Pohľady na život Krista I-III (11 kusov), O mariánskom kulte od pápeža Pavla VI. (17 ks rozmnoženín) alebo strojopisné brožúry, ktorých autorom bol sám Ivan Gróf ako *Kto je Kristus* (12 viazaných kusov), *Je Boh stvoriteľ?* (7 kusov), *Veriť či neveriť?*, ako aj rôzne písomnosti o práci s mládežou a iné. Okrem nich príslušníci ŠtB zhabali 97 kusov týchto brožúr a kníh, vydaných Slovenským ústavom sv. Cyrila a Metoda v Ríme. Sumár zabavených vecí tak činil 215 položiek zoznamu, vypracovaného príslušníkmi ŠtB. V slovníku ŠtB to bola „závadová literatúra“, dohromady približne 500 kusov kníh a rozmnoženín.⁴⁶

V tenže deň 8. októbra 1975 prijal Odbor vyšetrovania ŠtB Krajskej správy Zboru národnej bezpečnosti (KS ZNB) Bratislava uznesenie, ktorým zahájil trestné stíhanie Grófa podľa § 178 TZ – marenie dozoru nad cirkvami a náboženskými spoločnosťami. Išlo o vážne obvinenie z nedovolenej činnosti, za akú sa v 50. rokoch dostával tvrdý niekoľkoročný trest, ktorému predchádzala nemenej tvrdá vyšetrovacia väzba. Konkrétne malo ísť o trestnú činnosť na území Západoslovenského kraja formou stretnutí „tajného laického apoštolátu“, ale aj o rozmnožovanie a rozširovanie závadnej náboženskej literatúry, ktorej mal byť menovaný sám autorom alebo pochádzala od „slovenskej cirkevnej emigrácie v Ríme“. Táto spisba mala byť podľa vyšetrovateľov ŠtB zameraná proti socialistickému zriadeniu v ČSSR. Grófa jeho spolupracovníkov ďalej obvinili z rozmnožovania a rozširovania náboženskej literatúry medzi mládežou, ktorej mal

vštepovať „cudziu ideológiu“. Ďalej zo stretnutí s touto mládežou, na ktorých sa mali zaoberať náboženskou literatúrou, jej čítaním, premietaním diapozitívov, prehrávaním magnetofónovej náboženskej hudby a piesní, tiež za prednášky. ŠtB sledovala aj stretnutia Grófa a mládeže na chatách vo Vrátnej doline, v Pezinku v spolupráci so saleziánom Štefanom Sandtnerom počas nedeľných omší v prírode, v Smoleniciach, na Bukovej a vo Vlkolínci, ktoré financoval Gróf, z čoho ho tiež plánovala obviniť ako z protiprávnej náboženskej činnosti. Salezián Sandtner bol v prípade charakterizovaný ako rímsko-katolícky duchovný v pastorácii v Pezinku, trestaný za pokus o ilegálny prechod cez hranice v rámci osemnásťčlennej skupiny na 14 rokov väzenia [Štefan Sandtner nebol členom spomenutej skupiny, odsúdený bol za údajnú pomoc členom tejto skupiny – pozn. P. D.] Augustína Štohra príslušníci ŠtB popisali ako bývalého bohoslovca, ktorý bol trestaný za protištátnu činnosť na 6 rokov.⁴⁷

Ešte v ten deň 8. októbra 1975, ako bol Ivan Gróf zaistený, vzali ho do predbežnej väzby, vykonali s ním prvý štvorhodinový výsluch. Nasledoval prevoz do vyšetrovacej väzby. S-ŠtB Bratislava na Grófa zaviedla vyšetrovací spis. V prípade bol použitý spravodajský technický úkon TA 211 – previerka korešpondencie.

Gróf nezamľčoval stretnutia s mládežou a svojimi študentmi, duchovné rozhovory, požičiavanie náboženskej literatúry a rozmnožovanie svojich textov, argumentoval však apolitickosťou svojej práce s mládežou a zdôrazňoval výchovný rozmer tohto sčasti náboženského vplyvu, aby im pomáhal riešiť problémy osobné, rodinné, spoločenské i duchovné. Vinili ho, že dáva prepisovať svoje texty študentom a žiadali uviesť ich mená, čo Gróf odmietol. Tiež ho vinili za jeho vieroučné dielka *Kto je Kristus?*, *Veriť či neveriť?* a iné,

napísané ešte v rokoch 1966 a 1967, vydané tlačou v SÚSCM v Ríme v roku 1968, dopravené do Československa a šírené. Ivan Gróf sa bránil, že nedal súhlas na ich vydanie v Ríme a že v roku 1969, keď navštívil Rím toto vydavateľom vytkol. Gróf v nich ako autor vystupoval pod pseudonymom Vladimír I. Forgan, čo bola slovná hračka s jeho pravým menom, čo údajne vytkol vydavateľom, a síce, že takýto pseudonymom je ľahko dešifrovateľný. Gróf mal dodať, že časť emigrácie pestuje politická katolicizmus, čo je v rozpore s jeho presvedčením. „Usvedčili“ ho podľa rukopisov niektorých takýchto kníh, ktoré u neho zhabali. Gróf sa bránil tiež, že diapozitívy s náboženskou tematikou si sám dovezol z ciest najmä do Ríma a texty k nim nahrávali jeho mladí poslucháči sami dobrovoľne. Podobnú náboženskú literatúru zabavili aj pri prehliadkach u Sandtnera a Štohra. Vyšetrovací spis bol spolu so zabaveným magnetofónom zaslaný na Krajskú prokuratúru Bratislava.

Osobitný záujem kládla ŠtB, podľa jej slovníka, na „polné omše“, teda stretnutia Grófa a dona Sandtnera s mládežou v prírode, na výletoch a na chatách, napríklad na Bukovej, vo Vrátnej doline, Vlkolínci, v Roháčoch a na Morave, kde slúžili omšu mimo kostola. Vinili ho, že takto vykonáva nepovolené duchovné cvičenia a tak naplňa podozrenie z marenia dozoru na cirkvami. Mnohým, najmä chudobnejším deťom Gróf platil tieto pobyty sám. Vyšetrovatelia ŠtB Grófa vinili aj za spoluprácu so spomenutou mládežníckou amatérskou bigbítovou hudobnou skupinou Credo z Ivanky pri Dunaji, ktorej hudbu a spevy si mládež okolo Ivana Grófa prehrávala na stretnutiach. Gróf vo výpovedi argumentoval tým, že jeho motiváciou je „láska k študentom a mládeži, ktorej chcel byť nielen učiteľom, ale aj vychovávateľom a otcom [...] mojím životným poslaním je pracovať medzi

46 A ÚPN Bratislava, f. KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, a. č. 11 852. Protokol o vykonaní domovej prehliadky z 8. 10. 1975.

47 A ÚPN Bratislava, f. KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, a. č. 11 852. Uznesenie o zahájení trestného stíhania Ivana Grófa z 8. 10. 1975.

mládežou – sú to moje deti a ja som ich (duchovný) otec. Mám mládeži v duchu náboženskom a radiť jej“.⁴⁸

Výsluch zaisteného Grófa pokračoval o dva dni 10. októbra. Pôsobí ako čierny humor, že v tlačive zápisu výpovede je v časti, ktorá charakterizuje vypočúvaného, uvedené, že Ivan Gróf v roku 1967 dostal Krajské vyznamenanie za obetavú prácu na úseku školstva a kultúry. No zápis pokračuje „závadnou“ časťou, v ktorej sa konštatuje, že Gróf sa ako študent na gymnáziu v Senici v roku 1950 stretal s niektorými bývalými saleziánskymi študentmi „rozpustenej rehole“ saleziánov zo Šaštína ako Jánom Dubovským, Henrichom Pífkom, Stanislavom Kyjom alebo Františkom Lukešom, ktorí ho inšpirovali k saleziánskemu ideálu a požičiavali mu duchovnú literatúru.

Ivan Gróf, zdá sa, na jednej strane nepreznal svojich spolupracovníkov, napríklad dona Sandtnera, lebo to bolo proti jeho svedomiu. Na druhej strane bol však úprimný a snažil sa byť aj presvedčivý, keď odborne argumentoval počas výsluchov o svojej náboženskej činnosti. Gróf napríklad hovoril, že porovnával marxistickú a kresťanskú literatúru a zistil, že marxizmus nestačí na riešenie problémov mladých ľudí. Ďalej vyšetrovateľom povedal, že mládež nevedie proti socialistickému zriadeniu, ale s marxizmom-leninizmom sa nezhoduje čisto v oblasti náboženskej.⁴⁹

Grófovi zhabali aj zápisník so zoznamom študentov, ktorí ho navštevovali alebo sa im venoval počas šestnástich rokov. Zhabali mu aj magnetofónové pásky s textami k filmom, k diapozitívom alebo náboženskými piesňami, ako aj s bigbitovými nahrávkami skupiny Credo, ktorá sa zúčastňovala evanjelizačných stretnutí s Ivanom Grófom. Naliehali, aby im slúbil, že nebude pokračovať v apoštoláte.

Gróf slúbil, že sa bude chovať podľa svedomia. Dôvodil, že dobrý kresťan je aj dobrý občan a ľutoval, že socializmus je ateistický. Tlačili na Grófa, takže ten navela prisľúbil, že sa nechce viac stretávať s mládežou. Možno predpokladať, že to bola Grófova taktika. Dňa 10. októbra ho kvôli pomnutiu dôvodov väzby prepustili. Počas jeho zaistenia sa jeho študenti navzájom navštevovali a inštruovali ako postupovať, ak ich bude vypočúvať ŠtB. V tom čase mal Ivan Gróf totiž v pôsobení asi 300 mladých študentov, za celé obdobie jeho apoštolátu ich malo byť vyše niekoľko stoviek. Gróf sa následne z opatrnosti prestal schádzať s mladými saleziánmi, čo jeho duchovnému vodcovi donovi Beňovi vyhovovalo. No don Beňo, Grófov tzv. formátor, postupne naň tlačil, aby sa Gróf práce s mladými vzdal. Voči čomu bol však inšpektor rehole saleziánov don Andrej Dermek, čo v malom naďalej dokazovalo a prehlbovalo napätie medzi dvoma koncepciami utajenej práce saleziánskej rehole na Slovensku.⁵⁰

Podobný priebeh ako u Grófa malo zaistenie a následné prepustenie Grófovho spolupracovníka, bývalého seminaristu Augustína Štoha z Pezinka, ktorému tiež počas predchádzajúcej domovej prehliadky zabavili magnetofón, 11 pásov, literatúru, fotografie, korešpondenciu a vieroučné brožúrky – spolu podľa zoznamu ŠtB 53 položiek. A veľmi podobný malo o ďalšieho Grófovho spolupracovníka, saleziána Štefana Sandtnera v Pezinku, u ktorého podľa protokolu ŠtB išlo o 285 diapozitívov, 12 kusov magnetofónových pásov, kufríkový písací stroj, magnetofón Panasonic a 139 kníh.⁵¹

Dňa 10. októbra vypracovala KS Bratislava „Plán vyšetrovania“, v ktorom chcela dokázať, že u Ivana Grófa sa schádza katolícka inteligencia, najmä absolventi niektorých fakúlt vy-

sokých škôl, ktorí predtým prevažne študovali aj u Grófa. Vyšetrovatelia ŠtB chceli Grófovi dokázať, že prechováva nedovolenú literatúru z „emigrantského centra“ z Ríma a tiež že sám rozmnožuje protištátnu náboženskú tlačovinu na písacom stroji i „rozmnožovacím aparáte“, tzv. brožúrky, ktoré majú byť ostro zamerané proti socialistickému zriadeniu, hanobiace politiku štátu, obsahujúce tendenčné hodnotenie súčasnej politickej situácie. Napokon tiež že prechováva zvukové pásky s kázňami a duchovnými príhovormi.

Plán ukladal zistiť, či Gróf aj po udelení amnestie novo zvoleného prezidenta Československa Gustáva Husáka pokračoval v „nezákonnej činnosti“, či prebiehali ďalšie stretnutia v prírode a ktoré osoby boli do nej zahrnuté. Tiež či nezneužíval náboženstvo na nepriateľské konanie proti socialistickému zriadeniu, spojenectvu so Sovietskym zväzom a zahraničnej politike Československa.

Dňa 13. októbra 1975 vydala Správa pasov a víz blokovaciu kartu na nevydanie cestovného pasu, resp. na jeho odobratie, a Grófovi vydanie nového cestovného pasu zablokovali, resp. nariadili mu odňať pas, ak nejaký vlastní.

VYPOČÚVANIE „SVEDKOV“; KONIEC VYŠETROVANIA A JEHO NÁSLEDKY

S-ŠtB Bratislava vo svojich opatreniach mala ďalej vyhodnotiť závadové zhabané materiály u všetkých troch vyšetrovaných, vypočúť až 33 naplánovaných svedkov a „ustanoviť“ majiteľov chat, na ktorých sa „Grófovci“ stretávali. Do konca roka predvolávali na vypočúvanie žiakov, a tak vyšetrovatelia získali veľa informácií. Mnoho mladých v tom čase odpadlo od Ivana Grófa. V tomto kritickom období Ivana Grófa podržala riaditeľka šamorínskeho gymnázia Nina Lefflerová.

48 A ÚPN Bratislava, f. KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, a. č. 11 852. Návrh na zavedenie osobného zväzku „FANATIK“ z 3. 10. 1975.

49 A ÚPN Bratislava, f. KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, a. č. 11 852. Protokol o výsluchu Ivana Grófa z 10. 10. 1975.

50 MACÁK, E. *Prenasledovaní pre Krista*, s. 110.

51 A ÚPN Bratislava, f. KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, a. č. 11 852. Protokol o vykonaní domovej prehliadky u Štefana Sandtnera z 9. 10. 1975.

Ivan Gróf so svojimi maturantmi v Šamoríne (1974) (Zdroj: Via Trnava)

M. Príbelský spomína: „Po skončení Lekárskej fakulty som tam ostal na Katedre patologickej anatómie. Kvôli stretnutiam s Ivanom Grófom som mal v roku 1975 ako veriaci veľké problémy na pracovisku. Keď Ivana Grófa zatkli, boli sme vyšetrovaní viacerí, ja medzi prvými. Prišli po mňa do pitevne, odtiaľ ma odviekli v bielom, nedovolili sa mi prezliecť, lebo že -už sa nevrátim-. Pri výsluchu nechali otvorené okná, bolo to v októbri, bol som v jednom tričku, triasla ma zima. Vyšetrovatelia sa striedali, menili, vyhrážali sa mi, iný zasa mal medové reči ako mi chce dobre a potom mi dali podpísať rýchlo, čo ste povedali. Ja som to nečítal, podpísal,

myslel som si, že to podpísať musím. Potom ma prepustili do chladu a dažďa. Mali knižky od dona Grófa, chceli aj odo mňa, či mám nejaké náboženské knihy, tak som povedal, že mám. Potom som navštívil moju o 30 rokov staršiu tetu, čo mala knihy z 1. republiky, z nich niektoré náboženské som im doniesol, tak mi ich chceli hodiť o hlavu, že načo nosím také sprostosti. Tie knihy, ktoré som mal od Grófa a ktoré sme šírili, tak tie boli schované. Moja mama mala strach, tak ich odniesla preč a žiaľbohu aj niektoré zlikvidovala. Vyšetrovali aj moju manželku, prišli v noci, búchali nám na dvere, všetci susedia pozerali, že koho ide ŠtB zobrať. Takto nás vzali asi 3-krát

v noci, z každého vyšetrovania sme mali strach. To bol systém zastrašovania.“

Ešte 5. novembra 1975 sa zišli zainteresovaní príslušníci Odboru vyšetrovania ŠtB Bratislava na porade, na ktorej zhrnuli zistenia z dovtedajšieho vyšetrovania a napodiv skonštatovali, že Ivan Gróf svojimi individuálnymi stretnutiami a apoštolátom nevedel mládež proti socialistickému zriadeniu v Československu. Podobne uzavreli, že zhabané materiály od Štohla a dona Sandtnera nie sú „závadové“. Zanalyzovali výpovede tridsiatich svedkov. Ivan Gróf v tom čase pokračoval v písaní seriálu katechetických príručiek Cesta k pravde,⁵² ktoré začal

52 Dielo Cesta k Pravde tvorilo 15 častí: Veriť či neveriť?, Kto je Kristus?, Je Boh Stvoriteľ?, Ako sa boží syn stal človekom?, Pohľady na život Krista – tri časti, Sviatosti, Čo je sv. omša?, O sviatosti pokánia, O duchovnom vedení, O manželstve, O vykupiteľských povolaniach, Kresťan v Cirkvi, O čnostiach. Pozri PAŠTEKA, J. a kol. Lexikón kňazských katolíckych osobností Slovenska, s. 423.

ako samizdaty písať na písacom stroji od roku 1966.⁵³

Dňa 11. novembra 1975 však predsa len obvinil Odbor vyšetrovania ŠtB Grófa podľa p. 100 TZ – poburovanie, na základe textu v brožúre *Kto je Kristus?*, súčasťou to *Cesty k Pravde*, kde Gróf vyčítal ateistom, čo spôsobila ich nenávisť voči kresťanstvu. Vyšetrovatelia ŠtB plánovali porovnať obsah strojopisnej verzie a tej, ktorá bola vytlačená v Ríme.⁵⁴ V polovici novembra 1975 zosumarizovala S-ŠtB Bratislava texty na zhabaných Grófových magnetofónových páskach. Naplánovali ešte jeden rozkladový pohovor s Grófom a uzniesli sa, že ak budú výsledky vyšetrovania spadať pod amnestiu prezidenta, vyšetrovanie sa ukončí. Po piatich hodinách vypočúvania však jeho prípad uzavreli, keďže konštatovali, že sa naň amnestia prezidenta ČSSR z mája 1975 vzťahuje. Následne 17. novembra 1975 krajský prokurátor vyšetrovanie proti Ivanovi Grófovi, Štefanovi Sandtnerovi a Augustínovi Štohlvi zastavil. Tzv. závadové materiály z domových prehliadok však menovaným nevrátili, lebo malo ísť o „protištátny materiál napomáhajúci marenia dozoru nad cirkvami“.⁵⁵ Krajská prokuratúra však začala pripravovať návrh na zhabanie vecí Ivana Grófa. Vyšetrovatelia sa však dohodli, že vypracujú správu pre Krajský výbor Komunistickej strany Slovenska (KSS), aby sa predišlo budúcej negatívnej ideologickej činnosti Grófa na školách a medzi mládežou. O činnosti Ivana Grófa bol cestou ŠtB

Priezvisko	GRÓF	Meno	Ivan
Fredchádzajúce priezvisko	-		
Dň, mesiac a rok narodenia	11.3.1935	Miesto narodenia	Senica
Trvalé bydlisko - okres - ulica	Senec, Sokolská č.9		
Trestné stíhanie začaté pre § 178/tr.zákona			
BLOKOVACIA KARTA			
SPRÁVA PASOV A VÍZ KRAJSKÉ (OKRESNÉ) ODDELENIE PASOV A VÍZ Bratislava - vidiek			
C. J. VS-ČVS-594/75		Stupeň utajenia:	
DRUH EVIDOVANIA		TAJNÉ	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Vyrozenie o podaní žiadosti 2. Pozdežanie vybavenia žiadosti 3. Nevydanie cestovného dokladu – odobranie cestovného dokladu 4. Pravda úkon č. (pri odjazde - prízjzde) 			

Blokovacia karta ŠtB na I. Grófa (1975)

(Zdroj: A ÚPN)

informovaný aj Okresný výbor KSS Bratislava-vidiek.

Je zaujímavé, že záznamy ŠtB po pri formuláciách ideologického balastu citujú Grófove odvážne a úprimné slová z časti *Kto je Kristus?*: „Chytáte sa za hlavu nad rozkrádaním národného majetku, lebo ste ľuďom odobrali vieru v neviditeľného svedka všetkých ich činov.“⁵⁶ V ďalšej zabavenej brožúrke s názvom *Chceme žiť šťastne* kritizoval Gróf údajných 4000 samovrážd v ČSSR. V inej s názvom *Pohľady na Krista* Gróf napríklad píše, že „ak štát žiada od nás niečo protiprávne, nie sme povinní, ba nesmieme ho poslúchať“.⁵⁷

Vyšetrovatelia sa počas vypočúvania snažili identifikovať aj povolanie

členov apoštolátu a zistili, že ide o učiteľku ZDŠ,⁵⁸ vychovávateľku v detskom domove, technika SVŠT,⁵⁹ lekárničku, študentov stredných a vysokých škôl, výskumníka, pracovníka v továrni, knihovníčku, zamestnanca Dopravného podniku či ČSD,⁶⁰ úradníkov, asistenta Pedagogickej fakulty v Trnave, lekára ÚNZ⁶¹ i asistenta LF UK.⁶² Ním bol spomenutý Marian Pribelský, ktorý spomína: „Keď som po vypočúvaní ŠtB pokračoval v práci na Katedre patologickej anatómie, zavolať si ma kádrovák na Lekárskej fakulte UK a povedal: ‚ste vyšetrovaný, budete súdený a nemali by ste robiť so študentmi a my vám teda zabránime, aby ste ďalej učili, nebudete mať žiadny odborný ani funkčný postup, ale vás nevyhodíme.‘ Tak som si začal hľadať nové miesto a keď potom prišli moje kádrové materiály, tak som videl, že budem stále pod takýmto tlakom. Mój prednosta oddelenia – starý komunist – prof. Brozman mi povedal na rozlúčku jednu veľmi peknú vetu: Podľa mňa ste nemuseli odísť, lebo sily zla nie sú také silné ako si myslíte. Odišiel som a darilo sa mi so strachom odolať riziku prezradenia a prenasledovania.“

Dňa 12. decembra 1975 zosumarizovali vyšetrovatelia fotodokumentáciu zabavenej náboženskej literatúry, diapozitívov, magnetofónových kaziet a pásov, rukopisov a rozmnoženín náboženskej spisby, ktorú Gróf požíčieval vo svojom byte v Senci. Podobne urobila u dona Sandtnera. O mesiac 17. decembra 1975 dáva vyšetrovateľ ŠtB návrh na zhabanie zaistených vecí z domovej prehliadky u všetkých

53 LESŇÁK, R. *Listy z podzemia*, s. 225.

54 Podľa neskoršieho konštatovania vyšetrovateľov ŠtB bola v Ríme vytlačená brožúrka *Kto je Kristus?* menej namierená proti režimu ako strojopisná verzia.

55 A ÚPN Bratislava, f. KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, a. č. 11 852. Správa o prevedených rozkladných opatreniach v akcii „FANATIK“ z 15. 12. 1975.

56 A ÚPN Bratislava, f. KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, a. č. 11 852. Protokol o vylúčení Ivana Grófa zo 17. 11. 1975; Správa o prevedených rozkladných opatreniach v akcii „FANATIK“ z 15. 12. 1975.

57 A ÚPN Bratislava, f. KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, a. č. 11 852. Správa o prevedených rozkladných opatreniach v akcii „FANATIK“ z 15. 12. 1975.

58 Základná deväťročná škola.

59 Slovenská vysoká škola technická v Bratislave.

60 Československé dráhy.

61 Ústav národného zdravia.

62 Lekárska fakulta Univerzity Komenského v Bratislave.

Časť zhabaných vecí pri domovej prehliadke dona Š. Sandtnera v Pezinku (1975) (Zdroj: A ÚPN)

troch vyšetrovaných. Grófovi zhabali 219 položiek, Štuhlovi ponechali len 7 položiek a don Sandtnerovi podobne nechali len 8 položiek. Magnetofón Grófovi napokon vrátili. O deň neskôr vrátili osobný operatívny zväzok „FANATIK“ na Štatisticko-evidenčné oddelenie S-ŠtB Bratislava.

V polovici decembra vydal Odbor vyšetrovania S-ŠtB Záverečnú správu

o vykonaných rozkladných opatreniach v akcii „FANATIK“. Ivana Grófa v nej charakterizovali ako náboženského fanatika podľa záverov II. vatikánskeho koncilu, ktorý sa od roku 1968 zaoberal laickým apoštolátom a využíval pri tom ním napísané brožúry v kolekcii Cesta k pravde, ktoré hano-bili socialistické zriadenie, kritizovali kult osobnosti Stalina, VOSR,⁶³ likvi-

dáciu kňazov a veriach, no uviedli, že obsahovali aj kritiku Hitlera a čínskeho komunizmu. Grófova nebezpečnosť bola podľa ŠtB v tom, že ako gymnaziálny profesor vplýval na budúcich absolventov pedagogickej a iných fakúlt, teda budúcich učiteľov tým, aby „umožňovali na školách – svojich pôsobiskách, vyučovanie náboženstva“. 5. oddelenie II. odboru S-ŠtB spolu s Oddelením ŠtB Bratislava-vidiek následne vyhodnotili zabavenú náboženskú literatúru, rukopisy a rozmnoženiny u všetkých troch obvinených a konštatovali, že ide o závadovú spisbu po stránke ideologickej, nie trestnej. Tak trestnému stíhaniu podliehali podľa nich len brožúry *Kto je Kristus?*, *Je Boh Stvoriteľ?* a *Veriť či neveriť?* Záver znel: Zabaviť!

O mesiac 12. januára 1976 bol tento vyšetrovací spis zaslaný na Krajskú prokuratúru a natrvalo archivovaný na Štatisticko-evidenčnom odbore (ŠEO) S-ŠtB Bratislava. O šesť dní nasledoval návrh na zhabanie spomenutých vecí Ivana Grófa a Štefana Sandtnera. Dňa 12. marca 1976 súd rozhodol o zhabaní nevrátených vecí z domovej prehliadky.⁶⁴

VYNÚTENÝ ODCHOD DO ŠAMORÍNA A SPOR S DONOM JÁNOM BEŇOM

Dňa 25. marca 1976 sa Gróf po osemnástich rokoch pobytu v Senci presťahoval do Šamorína, kde získal i trvalý pobyt. ŠtB preto odstúpila jeho zväzok v kategórii nepriateľská osoba (NO) oddeleniu ŠtB Dunajská Streda. Preto i v polovici apríla 1976 oddelenie ŠtB Bratislava-vidiek rozhodlo o uložení osobného zväzku (OZ) „FANATIK“ do archívu XII. Správy ZNB. Sledovanie Grófa teda prevzalo oddelenie ŠtB Dunajská Streda spolu s jeho vyše 120 stránkovým zväzkom „nepriateľskej osoby“. Štefan Sandtner a Augustín Štohl mali byť naďalej sledovaní vo zväzkoch preverovanej osoby (PO)

63 Veľká októbrová socialistická revolúcia – bolševický prevrat v Rusku zo 7. 11. 1917.

64 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 30.

a NO na oddelení ŠtB Bratislava-vi-diek.⁶⁵

Podľa Zoznamu osôb k zväzku „FANATIK“ boli spolu s Grófom sledovaní, resp. vyťažovaní, jeden z jeho najbližších spolupracovníkov spomedzi študentov Marian Príbelský, vtedajší senecký kaplán Jozef Lukačovič, spomínaní salezián Štefan Sandtner a Augustín Štohl. Do Senca na stretnutia s mladými však Gróf cestovať neprestal, jeho staronoví odchovanci sa začali vracat.⁶⁶ Popritom Ivan Gróf sa venoval aj novým adeptom rehoľného kňazstva a vyučoval filozofiu.⁶⁷

Po rokoch lekár M. Príbelský odkryl i iný rozmer stretnutí so „starším bratom“ donom Grófom: „*Stretnutia s Ivanom Grófom pokračovali, no mal som jeden rozpor, ktorý sa netýkal viery, ale spôsobu realizovania tohto apoštolátu, tak sme sa preto pol roka s Ivanom nestretávali. A v tom bola a je veľkosť Ivana Grófa v tej jeho –diktatúre–, že potom on prišiel za mnou a povedal, že prepáč mi, mýlil som sa. To bolo nie moje víťazstvo, ale jeho. To bola obrovská hodnota pre mňa.*“

Ako disciplinovaný rehoľník chodil Ivan Gróf na duchovné stretnutia k Jánovi Beňovi, ktorý mu na formačnom stretnutí koncom februára 1976 vyčítal jeho nedostatky a znevažoval výsledky jeho apoštolátu s mládežou. Podpísalo sa pod to i prezradenie aktivít Ivana Grófa a vyšetrovanie ŠtB. Od marca 1976 mal mať Gróf podľa požiadaviek dona Beňa len do dvadsať žiakov a don Beňo chcel, aby Gróf od 1. septembra 1977 odišiel zo školstva. U štyridsaťdvaročného Grófa tým

nastala vnútorná kríza, chcel všetko vzdať, pretože jeho životným ideálom bolo pracovať s mládežou a nechcel, aby sa mu rozpadla jeho pätnásťročná práca. S Beňovým názorom nesúhlasil ani inšpektor SDB na Slovensku don Andrej Dermek a napísal don Beňovi list. Ivan Gróf sa zmietať medzi dovtedajším obdivom a poslušnosťou voči svojmu formátorovi donovi Beňovi, túžbou pokračovať v apoštoláte medzi mládežou, ktorú vyučoval na škole, ale i racionálnym príklonom k postojom provinciála dona Andreja Dermeka a jeho nevôľou s názormi a praktikami dogmatických saleziánov okruhu dona Jána Beňa. Napokon po vzájomnom rozhovore don Dermek – človek miernosti, kvôli jednote v reholi sa vyslovil, že „pokladá za užitočnejšie“, aby Ivan Gróf predsa len zo školy odišiel. Ivan Gróf tak napokon so „zaťatými zubami“ prijal tlak dona Beňa a 7. novembra 1977 súhlasil s odchodom zo šamorínského gymnázia k 31. júlu 1978.⁶⁸ Navyše mu saleziáni odňali aj štyri postulanky ženskej rehole saleziánok – Dcéry Márie Pomocnice (FMA)⁶⁹ z duchovného vedenia, čo bolo preň ďalším úderom a testom rehoľnej poslušnosti a služby.⁷⁰

Od 1. augusta 1978 začal Ivan Gróf pracovať ako technik na Ústave klinickej onkológie (ÚKO) v Bratislave, kde pracoval dvanásť rokov. No od roku 1980 sa znovu venuje laikom, stáva sa vedúcim saleziánskych spolupracovníkov a kandidátov. O rok neskôr mu don Andrej Dermek zveril venovať sa povolaniam FMA. V tomže roku 1981 bol zvolený nový provinciál don Jozef

Kaiser, ktorý začal zavádzať zmeny. Don Gróf sa stal direktorom a provinciálnym tajomníkom a postavili ho na čele západoslovenskej formačnej komunity. To bola jeho veľká rehabilitácia. Okrem iného viedol napríklad duchovné obnovy sestier FMA.⁷¹ Voči Grófovi sa však zdvihli ohovárania, ba až osočovania zo strany „starých“ saleziánov z okruhu dona Beňa.⁷² Od 11. marca 1983 bol však napriek neprajníkom Ivan Gróf menovaný za provinciálneho radcu pre saleziánske rodiny, kde pracoval nasledujúcich desať rokov. Zároveň pracoval ako delegát pre FMA v provinciálnej rade saleziánov.⁷³ Gróf totiž viedol tajnú komunitu 25 bratov, v rámci toho desiatich kňazov.

Po ústupe pod tlakom Jána Beňa, ktorý sa na druhej strane prejavil zvýšenými duchovnými aktivitami dona Grófa na pôde rehole, ŠtB neprestávala sledovať po takýchto aktivitách nielen jeho, ale i celej rehole saleziánov a iných reholiach. Takáto úloha sa v 80. rokoch minulého storočia stala pravidelnou súčasťou Vykonávacích plánov kontrarozvedky XII. správy ZNB – Správy ŠtB pre Slovensko, kedy pre rok 1982 takýto plán „na úseku vyhľadávania vnútorného protivníka“ uložil úlohu „*zintenzívniť rozpracovanie po báze reholí, najmä saleziánov, jezuitov a ďalších*“ a venovať „*zvýšenú pozornosť odhalovaniu a zabraňovaniu aktivizácie laického apoštolátu a nelegálnej cirkvi*“.⁷⁴

Pokračujúca bohatá a intenzívna činnosť rehole i samotného Grófa v podmienkach útlaku cirkvi znova

65 A ÚPN Bratislava, f. KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-A, a. č. 26 046. Dôvodová správa o uložení OOO „FANATIK“ do archívu z 12. 4. 1976.

66 MACÁK, E. *Prenasledovaní pre Krista*, s. 111.

67 BAČIKOVÁ, L. *Podľa nasleduj ma*, s. 92.

68 V citovanom Lexikóne kňazských katolíckych osobností Slovenska v stati o Ivanovi Grófovi je nepresne uvedené, že Ivana Grófa prepustili zo školstva kvôli jeho mimoškolskej činnosti s mládežou. Pozri PAŠTEKA, J. a kol. *Lexikón kňazských katolíckych osobností Slovenska*, s. 423.

69 Skratka z talianskeho Figlie di Maria Ausiliatrice.

70 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 32.

71 MACÁK, E. *Prenasledovaní pre Krista*, s. 114.

72 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 33.

73 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 34.

74 A ÚPN Bratislava, f. XII. Správa ZNB Správa ŠtB, II. odbor. Plán práce na rok 1982.

pritiahli pozornosť ŠtB na Grófa. Po deviatich rokoch pobytu v Šamoríne v okrese Dunajská Streda 18. septembra 1985 Ivana Grófa predvoláva na výsluch OO ŠtB Dunajská Streda, kde ho vyšetroval Zoltán Kiss za šírenie náboženskej literatúry a tajný apoštolát.⁷⁵ V roku 1987 bol však vytvorený nový návrh organizácie formácie SDB, v rámci ktorého Ivan Gróf skončil ako direktor skupiny i delegát saleziánskych spolupracovníkov v provinciálnej rade, čo ho trápilo. Od roku 1988 viedol Gróf aspoň duchovné cvičenia saleziánskych spolupracovníkov. Išlo o ďalšie nepochopenie, ba až nepodložené očierňovanie zo strany starších saleziánov, ktorí udržiavali extrémne konzervatívnu tradíciu, založenú donom Jánom Beňom.⁷⁶ V tom čase mu vyšla jeho dielo *Cesta k Pravde* v náklade 2 000 kusov.⁷⁷ Dielo vyšlo cyklostylom ako súborné v Dolnom Kubíne v roku 1988 a malo spolu úctyhodných 1 575 strán.⁷⁸

ZÁVER

V roku 1989 po Nežnej revolúcii prichádza k prechodu a návratu tajných saleziánskych komunít do historických stredísk. Don Gróf vo februári 1990 dáva výpoveď v ÚKO a začína sa venovať iba saleziánskym spolupracovníkom, učiteľom katechézy, sestrám FMA a robiť ľudové misie. Napríklad na Orave a Liptove sa v jeho trojročnom kurze učiteľov katechézy vystriedalo 280 absolventov. Od roku 1990 Ivan Gróf vyučoval na CMBF v Bratislave podľa svojej knihy *Cesta k Pravde*. Žil ako člen komunity saleziánov v Bratislave-Petržalke a pokračoval v duchovných cvičeniach a kurzoch katechéty. V školskom roku 1992 – 1993 bol Gróf menovaný riaditeľom Filozoficko-pedagogického študenátu SDB v Žiline a zároveň prednášal na

Pamätná tabuľa Š. Sandtnerovi na jeho rodnom dome v Pezinku (Foto: P. Dubovský)

CMBF v Bratislave. Od 1. januára 1994 viedol don Gróf saleziánskych spolupracovníkov na Slovensku, čo predstavovalo 18 stredísk s 392 členmi a 61 v príprave.

Dňa 6. januára 1994 don Gróf ako 60-ročný vydal svoje pamäti a v tomže roku sa stal farárom v Kňažej na Orave. Od roku 1997 sa stal direktorom saleziánskeho domu v Bratislave na Trnávke, kde pôsobil bežne štyri roky až do svojej smrti.⁷⁹

Na posledné obdobie života dona Grófa spomína jeho „duchovné dieťa“, ako don Gróf zvykol nazývať svojich zverencov, lekár M. Příbelský: „Potom mal Ivan Gróf zdravotné problémy, on sa celý aktívny život rehoľníka a učiteľa nešetril. Posledné 2-3 roky bol chorľavý, mal problémy so srdcom, a preto sme sa veľa krát stretli, aj na Trnávke u saleziánov, sprostredkoval som mu niektoré vyšetrovania. Tam už mu klesali sily. Zomieral, keď som mal nočnú službu a on mi volal asi o 5. hod ráno, že mu je celú

noc hrozne zle, že nechcel ma budiť, nechcel ani obťažovať spolubratov, že leží na podlahe. Zavolať som mu sanitku, povedal som, že kňaz tam a tam leží na zemi, doviezli ho, dali sme ho na JIS-ku,⁸⁰ ťažko dýchal, prezrel ho internista, bol som pri ňom, chrčal. Nevedel som, že je to rozlúčka s ním. O krátky čas počas mojej vizity volali z JIS-ky, aby som prišiel, že Ivana Grófa resuscitujú, ale už sa mu nedalo pomôcť. Jeho posledné slová boli povzbudivé, ešte povedal, aby sme sa snažili. Bol to „on“. Keď bol mladý, chodil do najvyšších kopcov na výlety, bol štíhly fešák, dievčatá, nevediac, že je kňaz, doň zalúbené. Ivan Gróf sa snažil byť náš duchovný otec. Jeho apoštolovanie nám dalo opravdivú vieru a zmysel života.“

Prvý tajný salezián po roku 1950 don Ivan Gróf vychoval vyše 30 tajných saleziánov, 20 Dcér Márie Pomocnice, a vyše 100 saleziánskych spolupracovníkov. Písal pod pseudonymom V. I. Forgan a vydal pätnásť

75 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 34. Zväzok bol zničený 6. 12. 1989 počas nezákonných skartácií na FMV z rozkazu vtedajšieho 1. námestníka MV ČSSR Alojza Lorenca.

76 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 35.

77 MACÁK, E. *Prenasledovaní pre Krista*, s. 116.

78 LESŇÁK, R. *Listy z podzemia*, s. 225.

79 MACÁK, E. *Prenasledovaní pre Krista*, s. 116 – 118.

80 Jednotka intenzívnej starostlivosti.

katechetických príručiek-knží v súbornom diele *Cesta k Pravde*, ktorých prvé tri časti pod názvom *Istoty* vydal v rokoch 1967 – 1968 SÚSCM v Ríme a tajne sa dovážali na Slovensko.⁸¹ V roku 1990 bola prepracovaná kompletná verzia diela *Cesta k Pravde* znovu vydaná v SSV v náklade 20-tisíc výtlačkov.⁸² To bola definitívna satisfakcia strastí dramatického a dynamického života dona Grófa.

Popri vzdelávaní a duchovnom vedení Gróf podporoval priateľstvá medzi svojimi mladými, aby sa tak vytváral základ pre budúcu kresťanskú komunitu. Povahovo bol vznepitlivý,

nekompromisne presvedčený o svojej pravde, ale dokázal prežiť úprimnú sebareflexiu, oľutovať a požiadať o odpustenie. Bol horlivým, radikálnym apoštolom. Snažil sa o komplexnú výchovu osobnosti a tvrdil, že „*kresťan má byť dobrým odborníkom vo svojom povolani*“.⁸³ Mal hlavnú zásluhu na rozšírení rehole Dcér Márie Pomocnice (FMA) na Slovensku. Don Gróf bol charizmatikom, ktorý slúžil ľuďom v neľahkých časoch komunistickej a ateistickej totality v Československu.

Často nechápaný a kritizovaný staršími bratmi v reholi, ku koncu života paradoxne zasa mladšími, don Ivan

Gróf zomrel 20. decembra 2000 ako 65-ročný.⁸⁴ O tri dni mal pohreb. Štedrý večer, ako napísala jedna jeho duchovná dcéra, „prežil“ už v osobnej prítomnosti toho, za ktorého sa obetoval, hádal, pracoval, ospravedlňoval, prekonával hlboké sklamaná; za ktorého bol „fanatikom“. Ivan Gróf, SDB, prvý tajný salezián na Slovensku po nástupe prenasledovania cirkvi, je pochovaný medzi bratmi saleziánmi na cintoríne v Šaštíne. Jeho prvotný a dlhoročný vzor, formátor i spolubrat v neskoršom spore o koncept saleziánskej práce počas komunistickej totality, don Ján Beňo zomrel o šesť rokov neskôr.⁸⁵

Patrik Dubovský • ‘FANATIK’ was Given Amnesty. Salesian Ivan Gróf in Clash with the State Security

Ivan Gróf got in contact with the Salesians already at the age of 13 and he was deeply impressed. It was in 1948 and so he could enter the Society after graduating from the Grammar school only secretly during his studies at the School of Education in Bratislava. In 1953 he became a clandestine Salesian novice, and one year later he gave monastic vows for 3 years. In 1955, besides his university studies which he terminated in 1957, he begun to study theology secretly. After he terminated his studies, he worked as a secondary school teacher in Senica and in 1959 he gave permanent monastic vows in the Salesian Order and very soon he was secretly ordained a priest. At the beginning of the so-called normalisation the State Security started to be interested about him, a file called ‘FANATIK’ was kept about him and he was monitored by the secret police. Being under its pressure he asked to change the school and started to teach at a grammar school in Šamorín. But the monitoring by the State Security went on. In 1975 he was arrested, his spiritual books, cassettes and list of students he worked with were confiscated. Gróf was released due to the amnesty of the President of the Republic, but the confiscated belongings were not given him back. After coming back from the prison, his relationship with Ján Beňo SDB, his formator, deteriorated and Gróf left educational sector. From 1978 he worked for 12 years in health care sector. State Security had been monitoring him till 1989. Since 1990 he worked intensively as a priest and a Salesian teacher and superior. His dispute with the conservative wing of “Beňo’s” in SDB, however, continued. Overworked Ivan Gróf died in 2000 at the age of 65.

Patrik Dubovský, PhD. (1965)

Archivár a historik, pôsobí v Ústave pamäti národa. Vyštudoval FF UK Bratislava, odbor archívnictvo. Graduoval na Katedre slovenských dejín FF UK Bratislava na tému ŠtB a perzekúcií cirkvi. Absolvoval študijný pobyt na Škole slovanských a východoeurópskych štúdií Londýnskej univerzity. Venuje sa perzekúciám cirkvi na Slovensku po roku 1948 a nezávislým občianskym iniciatívam najmä za tzv. normalizácie v Československu. Je autorom knihy *Salezián, misionár, väzeň Viliam Vagač* (2015), spoluautorom knihy *Spišské exody v 20. storočí* (2015). Je autorom niekoľkých štúdií o činnosti ŠtB, perzekúciách cirkvi a protirežimných aktivitách pred novembrom 1989. Spolupracoval na niekoľkých filmových dokumentoch ÚPN, ako *Tiene barbarskej noci*, *Sviečková demonštrácia*, *Brainwashing*, *Na Metodovom stolci*, *Preosvješčennij biskup Vasil’ Hopko*, *Pilátova amnestia* a iné.

81 LESŇÁK, R. *Listy z podzemia*, s. 225.

82 GRÓF, I. *Vyznania a spomienky*, s. 34. Taktiež pozri MACÁK, E. *Prenasledovaní pre Krista*, s. 119.

83 Rozhovor autora s Marianom Príbelským z 12. 4. 2018.

84 Don Ernest Macák vo svojej knihe *Prenasledovaní pre Krista* na s. 118 mylne uvádza rok úmrtia dona Ivana Grófa ako 2002.

85 Don Štefan Turanský, provinciál saleziánov na Slovensku tesne po pohrebe dona Jána Beňo povedal: „*Osobne si myslím, že keď sa veci trochu upokojia, že aj dejiny budú musieť povedať celú pravdu a budú musieť zhodnotiť činnosť tohto vynikajúceho kňaza. Som presvedčený, že celá pravda o nepochopení medzi ním a cirkevnou vrchnosťou vyjde na povrch až s odstupom času, keď sa emócie, predsudky a samotné fakty posúdia vo svetle objektívnych kritérií [...] Bezpochyby don Beňo v našej provincii v určitom historickom okamihu zohral kľúčovú rolu. A za to mu patrí naša vďaka. Ostatné prenechajme Bohu.*“ *Hnutie Nazaret. Ján Augustín Beňo. Z ohlasov a pozdravov cirkevných osobností* [online]. Dostupné na: <https://hnutienazaret.sk/sk/node/84.html>. Don Štefan Turanský bol provinciálom SDB na Slovensku v rokoch 2005 – 2008.